

День становлення Чехословацької держави

«Чехословацький народ. Твоя одвічна мрія стала реальністю...» - саме так починалась прокламація Національного комітету, яку було оприлюднено ввечері 28 жовтня 1918 року, на Вацлавській площі у Празі, біля пам'ятника святому Вацлаву, де виступив перед натовпом священник Ісидор Заграднік, який і проголосив незалежну Чехословацьку державу.

Сьогодні, 28 жовтня виповнюється 107 років з дня проголошення Чехословацької республіки, яка виникла на уламках Австро-Угорської імперії, яка припинила своє існування після Першої світової війни (1914-1918).

Цікаво, що раніше, ще 19 жовтня 1918 року була виголошена «Проклямація Української Національної Ради» про створення Української держави в українських етнічних землях Австро-Угорщини, на яких вже з 1 листопада, представники Української Держави - почали перебирати владу. Примітно, що з розпадом імперії виникали й інші державні утворення, як-то: Гуцульська Республіка (1918-1919), Лемко-Русинська Республіка, Угорська Радянська Республіка, Словацька Радянська Республіка та інші.

Однак, повернемося до незалежної Чехословацької держави, яка була проголошена 28 жовтня 1918 року, яка на той час була однією з держав-спадкоємиць Австро-Угорської імперії. На той час, до складу Чехословаччини входили території: Богемії, Моравії, Сілезії (її південно-східна частина, так званої Богемської Сілезії), Словаччини та Підкарпатської Русі (яка раніше називалась Верхньою Угорщиною).

Проголошенню першої Чехословацької республіки передував непростий та довгий період у складі Австро-Угорської імперії, який був наповнений зусиллями щодо зміцнення власної національної ідентичності та визволення від монархії Габсбургів. Процес повного відокремлення і подальшої емансипації почав формуватися лише під час Першої світової війни, коли стала очевидною нежиттєздатність імперій у Європі.

Найбільшою ж заслугою у становленні незалежної держави були зусилля кількох ключових особистостей на чолі з Т.Г. Масариком, М.Р. Штефаніком та Едвардом Бенешем. Саме вони створили в Парижі тимчасовий чехословацький уряд і домоглися обіцянки щодо визнання незалежності від країн Антанти. Першим президентом Чехословаччини було призначено Т.Г. Масарика, а першим Прем'єр-міністром держави став - Карел Крамарж.

Офіційна назва Чехословацької республіки проіснувала в різних варіантах до 1989 року. Так, перша Республіка Чехословаччина (RČS) проіснувала з 1918 по 1920 роки. Друга – Чехословацька республіка (ČSR) діяла з 1920 по 1938 роки. В часи німецької окупації країна називалась – Чехо-Словацька республіка яка діяла в 1938-1939 й аж до 1945 року. Зі звільненням, держава повернула собі назву Чехословацька республіка (ČSR), яка діяла до 1960 року, коли була перейменована на Чехословацьку соціалістичну республіку (ČSSR) яка діяла до 1989 року. Тоді, країна була перейменована на Чехо-Словацьку федеративну республіку (ČSFR) а з квітня 1990 по 1992 рік її назва була - Чеська і Словацька федеративна республіка (ČSFR). Остаточна ж дата розпаду Чехословаччини, на Чехію та Словаччину є 1 січня 1993 року але це вже інша історія.

День створення незалежної Чехословацької держави є державним святом Чеської республіки та вихідним днем, відповідно до закону, який набув чинності 9 серпня 2000 року. У Словаччині 28 жовтня також є державним святом з однойменною назвою але цей день є робочим.

Підготував Ю. Ключівський,
Прага, 28 жовтня 2025 року